

Pedagoški ciljevi mrežnih stranica školskih knjižnica

Katić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:411778>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2022./ 2023.

Lucija Katić

Pedagoški ciljevi mrežnih stranica školskih knjižnica

Završni rad

Mentor: dr. sc. Denis Kos

Zagreb, svibanj 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Lucija Katić
(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	iv
1. Uvod.....	1
2. Unaprjeđivanje socijalno-emocionalnog učenja.....	3
2.1. Socijalno-emocionalno učenje.....	3
2.2. Važnost socijalno-emocionalnog učenja.....	3
2.3. Načini za unaprjeđivanje socijalno-emocionalnog učenja.....	4
3. Unaprjeđivanje kritičkog mišljenja.....	6
3.1. Kritičko mišljenje.....	6
3.2. Važnost kritičkog mišljenja.....	7
3.3. Načini za unaprjeđivanje kritičkog mišljenja.....	7
4. Unaprjeđivanje informacijske i digitalne pismenosti.....	10
4.1. Informacijska pismenost.....	10
4.2. Digitalna pismenost.....	10
4.3. Važnost informacijske i digitalne pismenosti.....	11
4.4. Načini za unaprjeđivanje informacijske i digitalne pismenosti.....	12
5. Unaprjeđivanje konstruktivističkog pristupa učenju.....	14
5.1. Konstruktivistički pristup učenju.....	14
5.2. Važnost konstruktivističkog pristupa učenju.....	14
5.3. Načini za implementiranje konstruktivističkog pristupa u mrežne stranice školskih knjižnica.....	14
6. Pružanje podrške školskom kurikulumu.....	16
6.1. Školski kurikulum i školska knjižnica.....	16
6.2. Načini za održavanje sadržaja kurikuluma na mrežnoj stranici knjižnice.....	17
7. Izazovi tijekom stvaranja i održavanja mrežnih stranica školskih knjižnica.....	18
7.1. Stvaranje.....	18

7.2. Održavanje	19
7.3. Izazovi	19
Zaključak.....	21
Literatura.....	23
Sažetak	27
Summary	28

1. Uvod

Mrežne stranice školskih knjižnica u suvremenom su dobu ključne u pružanju pristupačne i prikladne podrške učenicima, nastavnicima te široj školskoj zajednici, omogućavanju obrazovnih resursa i poboljšavanju iskustva učenja za učenike. Sve većim uključivanjem tehnologije u svakodnevno obrazovanje mijenja se način pristupa i komuniciranja informacija. Iako je prvenstveno uloga školskih knjižnica bila omogućavanje pristupa knjigama i ostalim obrazovnim materijalima, sve veći razvoj tehnologije preobrazio je školske knjižnice u važan dio učeničkih iskustava u digitalnom okruženju, proširujući njihovu ulogu na promicanje određenih učinkovitih i potrebnih pedagoških ciljeva. Budući da se digitalno okruženje neprestano nadograđuje i širi, tema mrežnih stranica školskih knjižnica i isticanje njihove važnosti u svakodnevnom poticanju učinkovite i progresivne pedagogije u školama od suvremene je važnosti, zbog čega je rad na navedenu temu prikladan u svojoj aktualnosti i bitnosti.

Cilj ovog završnog rada je pružiti uvid i istaknuti važnost pedagoških ciljeva mrežnih stranica školskih knjižnica koji pomažu u oblikovanju suvremenog obrazovanja i razvijanju te pripremanju učenika na uspjeh u digitalnom dobu na razne načine, npr. promicanjem pismenosti, razvijanjem kritičkog razmišljanja i istraživačkih vještina, podržavanjem te poboljšanjem učenja i znanja kroz učenikove prednosti, ali i izazove koji se mogu pojaviti prilikom održavanja efikasnih mrežnih stranica. Rad ukazuje na široki raspon raznolikih odgojno-obrazovnih ciljeva koje podržavaju školske knjižnice na webu i koji imaju veliki utjecaj na živote njihovih korisnika, od poboljšavanja informacijske pismenosti do uvođenja kritičkog mišljenja u svakodnevno promišljanje učenika.

Svaka cjelina rada fokusirana je na određeni aspekt obrazovanja i razvoja učenika na koji se pojedini pedagoški ciljevi odnose. Prvo poglavlje bavi se unaprjeđivanjem socijalno-emocionalnog učenja, odnosno razvojem društvenih i emocionalnih kompetencija učenika, u koje ubrajamo samosvijest, empatiju i odgovorno donošenje odluka. Mrežne stranice školskih knjižnica pružaju resurse koje promiču svjesnost, smanjivanje stresa i tjeskobe te druge socijalno-emocionalne strategije učenja. Nadalje, drugo poglavlje odnosi se na kritičko mišljenje. Ono se u sklopu kritičke pedagogije spominje kao važna komponenta u propitivanju dominantnih struktura moći koje školske knjižnice podržavaju unaprjeđivanjem vještina kritičkog mišljenja i rješavanja problema kroz razne digitalne resurse. Treće poglavlje stavlja naglasak na razvijanje informacijske i digitalne pismenosti kod učenika pružanjem pristupa digitalnim izvorima, npr. digitalnim bazama podataka, elektroničkim knjigama ili osiguravanjem poduka za poboljšavanje navedenih pismenosti. U četvrtom se poglavlju predstavlja konstruktivistički pristup obrazovanju koji se odnosi na učenikovo konstruiranje, odnosno stvaranje vlastitog znanja i stavova pomoću dostupnih resursa koje osiguravaju školske knjižnice na njihovim mrežnim stranicama. Peto poglavlje obavještava o podržavanju

školskog kurikuluma i poboljšavanja kvalitete znanja kroz izvore i alate koji nadopunjuju i obogaćuju redovnu nastavu, a usklađeni su sa sadržajem i ciljevima kurikuluma. Šesto poglavlje daje prikaz izazova tijekom stvaranja i održavanja učinkovitih mrežnih stranica knjižnica koje imaju pedagošku ulogu, uključujući dizajniranje mrežne stranice prilagođene i pristupačne učeniku te upravljanje sadržajem.

2. Unaprjeđivanje socijalno-emocionalnog učenja

Socijalno-emocionalno učenje sve se više prepoznaje kao važna stavka u razvoju i uspjehu učenika, a mrežna stranica školske knjižnice može na brojne načine poticati i zainteresirati učenike za takvu vrstu učenja.

2.1. Socijalno-emocionalno učenje

Socijalno-emocionalno učenje je proces kroz koji djeca i odrasli stječu znanja i vještine koje im pomažu u prepoznavanju i upravljanju svojim emocijama, postavljanju i ostvarivanju svojih ciljeva, snalaženju u svijetu, uspostavljanju i održavanju odnosa s drugima, pokazivanju brige za druge, učinkovitom donošenju odluka te efektivnom rješavanju raznih međuljudskih situacija (Payton i sur., 2008). Drugim riječima, pomoću socijalno-emocionalnog učenja možemo prepoznati svoje, ali i tuđe osjećaje i potrebe te savjesno donositi odluke i ostvarivati postavljene ciljeve. Za uspješno socijalno-emocionalno učenje potrebna je svijest učenika da se najučinkovitije učenje odvija tijekom pozitivnih i podupirućih odnosa s drugim ljudima koji motiviraju učenje, čine ga izazovnim, aktivnim i svrhovitim (Kurtović, Babić Čikeš, Križanić, Vrdoljak i Biljan, 2018). Razvijanjem takve svijesti se kod učenika osvještava uloga interakcija s ljudima oko sebe i načina na koji se učenik u tim interakcijama treba odnositi prema drugima.

2.2. Važnost socijalno-emocionalnog učenja

Socijalno-emocionalno učenje je vrlo bitno za razvoj identiteta svakog učenika i od iznimne je važnosti da škole potiču njegovo razvijanje kako bi učenici imali predispozicije za razvijanje kompetencija koje će im u profesionalnom i društvenom smislu neprestano olakšavati svakodnevni život u školskoj dobi, ali i u daljoj budućnosti. Iako neke škole uspješno dovoljno vremena posvete unaprjeđivanju socijalno-emocionalnog učenja, veliki broj škola to ne postavi ako prioritet. Međutim, školska knjižnica igra ključnu ulogu u kulturi škole i ima širok doseg unutar školske zajednice pa je njezina mrežna stranica često ključ rješavanja tog problema. Iako vještine socijalno-emocionalnog učenja nisu primarni kurikularni cilj škola i školskih knjižnica, odgovornost je svakog odgojno-obrazovnog djelatnika, uključujući školske knjižničare, da potiču te vještine paralelno s ostalim djelatnostima i aktivnostima jer one nisu nebitne, već temelj za sve ostale vještine („Social and Emotional Learning in the Library“, 2020).

2.3. Načini za unaprjeđivanje socijalno-emocionalnog učenja

Jedan od najčešćih načina poboljšavanja kompetencija socijalno-emocionalnog učenja je biblioterapija pa ju neke školske knjižnice implementiraju u svoje mrežne stranice pružajući učenicima širok raspon knjiga za razne oblike samopomoći. Maich i Kean (2004) definiraju biblioterapiju kao postupak koji razni profesionalci koriste u radu s odraslima i djecom kao oblik pomoći u svakodnevnim situacijama koje se neprestano i neizbježno događaju u socijalno-emocionalnom okruženju. Autori tvrde da ponekad knjige mogu doprijeti do onoga do čega ni odrasli ne mogu te da je biblioterapija sama po sebi nagrada jer se zbog nje, odnosno zbog vještina i snage koju im daje, učenici mogu suočiti s određenim socijalno-emocionalnim problemom u svojoj svakodnevicu (Maich i Kean, 2004). Na taj način učenici od rane dobi stječu naviku traženja pomoći u raznovrsnoj literaturi kako bi se nosili s emocionalnim izazovima i problemima.

Knjižničarka škole *Brooklyn* učenicima, ali i nastavnicima i roditeljima preko mrežne stranice knjižnice pruža zbirku mnogih različitih izvora za poticanje socijalno-emocionalnog učenja. U zbirci se nalaze knjige o održavanju dobrih odnosa s drugima, osjećajima, agresiji, empatiji, pažljivosti, samosvijesti, dobrom odlučivanju i zlostavljanju te općenito materijali s najvažnijim temama povezanim sa socijalno-emocionalnim učenjem („Social and Emotional Learning in the Library“, 2020). Uz knjige je navedeno nekoliko ključnih riječi ili fraza, što uvelike učenicima olakšava brzo dolaženje do željene tematike. Na primjer, na stranici je knjiga *The happy book*, koja priča priču o prijateljima Camperu i Clamu čije se raspoloženje mijenja od sretnog do tužnog i koji kroz taj težak period shvate da ga mogu prebroditi ako ostanu jedan kraj drugoga kao potpora. Uz knjigu stoje ključne riječi emocija, najbolji prijatelji, prijateljstvo, duhovite priče i slikovnice („Social and Emotional Learning in the Library“, 2020). Zbirka se sastoji od 609 izvora i vrlo je korisna učenicima koji su u potrazi za izvorima navedenih tematika.

Stranice kao što su *Social and emotional learning in the library*, *InspirED*, *The Trapped Librarian*, *Mindfulness for Children* i slični izvori pružaju mnogo primjera projekata, programa, aktivnosti, resursa i savjeta koji su dostupni i korisni školskim knjižničarima pri izradi mrežnog sadržaja za poticanje socijalno-emocionalnog učenja. *Social and emotional learning in the library* kroz različite kompetencije socijalno-emocionalnog učenja (empatija i prijateljstvo, samosvijest, odlučnost i upornost te samozastupanje), odnosno njihovo teorijsko

pozicioniranje i približavanje, nudi raznovrsne resurse i prijedloge knjiga za učenje na daljinu, namijenjene knjižničarima i učiteljima, odnosno nastavnicima, roditeljima itd. („Social and Emotional Learning in the Library“, 2020). Na primjer, kod aspekta samosvijesti se nalazi tzv. virtualna soba za smirenje (eng. *virtual calming room*). Ona se sastoji od raznovrsnih videozapisa koji pomažu u smirenju i opuštanju pomoću zvukova i glazbe, vizualnog opuštanja, vođenog disanja i meditacije, joge i kretanja, virtualnih izleta itd. Navedeni pristup preko aspekata socijalno-emocionalnog učenja je važan jer svaki aspekt, odnosno kompetencija nosi svoju važnost i sudjeluje u unaprjeđivanju takvog učenja. Samosvijest pruža vještine procjene vlastitih osjećaja, interesa, vrijednosti i snaga te održavanja dobro utemeljenog osjećaja samopouzdanja, samoupravljanje pomaže pri reguliranju vlastitih emocija u susretanju sa stresom, kontroliranju impulsa i ustrajnosti u suočavanju s izazovima, primjerenom izražavanju osjećaja, postavljanju i praćenju napretka u osobnim i profesionalnim ciljevima, razvijanje društvene svijesti znači razvijanje sposobnosti zauzimanja perspektive drugih i suosjećanja s njima, prepoznavanje i uvažavanje individualnih i grupnih sličnosti i razlika (Payton i sur., 2008). Vještine međuljudskih odnosa olakšavaju uspostavljanje i održavanje zdravih odnosa s drugim ljudima temeljenih na suradnji, odupiranje neprimjerenom društvenom pritisku, sprječavanje, upravljanje i rješavanje međuljudskih sukoba te traženje pomoći kada je potrebna, dok odgovorno donošenje odluka podrazumijeva donošenje odluka temeljeno na razmatranju etičkih standarda, sigurnosnih pitanja, odgovarajućih društvenih normi, poštivanja drugih i mogućih posljedica vlastitih postupaka, primjeni vještina donošenja odluka u akademskim i društvenim situacijama te doprinosu dobrobiti škole i zajednice (Payton i sur., 2008). *InspirED* omogućuje više od 80 primjera projekata koji pomažu u unaprjeđivanju navedenih vještina usmjeravajući se na cilj osiguravanja pozitivne školske klime, što uključuje njezinu procjenu, razmišljanja o načinima njezina poboljšanja i sl. („InspirED“, 2020). *The Trapped Librarian* u članku *Social-emotional learning in the school library* navodi neke aktivnosti učenja za podizanje kvalitete socijalno-emocionalnog učenja. Na primjer, za poticanje aspekta samosvijesti postavljanje aktivnosti poput pitanja dana na mrežnu stranicu knjižnice kako bi učenici mogli kroz odgovor izraziti kratko mišljenje o nečemu ili podijeliti informacije o sebi („The Trapped Librarian“, 2021). Naposljetku, *Mindfulness for Children* se fokusira na kompetencijama samosvijesti, pružajući savjete i aktivnosti za djecu svih dobi s ciljem razvijanja empatije, usredotočenosti i znatiželje („Mindfulness for Children“, 2017). Takvi su izvori zbog inspiracije i raznih novih ideja, podrške i savjeta te općenito informiranja o temi velika pomoć školskim knjižničarima prilikom stvaranja mrežnog sadržaja za poticanje socijalno-emocionalnog učenja.

3. Unaprjeđivanje kritičkog mišljenja

Školske knjižnice imaju veliku ulogu u razvijanju kritičkog mišljenja kod učenika. Njihove mrežne stranice mogu na razne načine doprinijeti u tome i poticati transformaciju svojih učenika iz pasivnih slušača i primatelja informacija koje ih okružuju u aktivne analitičare i kritičare izvora informacija. Stjecanje takvih sposobnosti iznimno je korisno kroz cijelo školovanje, ali i kasnije.

3.1. Kritičko mišljenje

Kritičko mišljenje je tzv. *mišljenje višeg reda*, odnosno mišljenje koje prepoznaje razliku između nerazdvojne solidarnosti svijeta i ljudi te ne prihvaća nikakvu podjelu među njima, mišljenje koje stvarnost interpretira kao proces i mogućnost promjene, a ne kao statički entitet, mišljenje koje se ne odvaja od djelovanja, nego neprestano ulazi u suvremenost odbacujući strah od pretpostavljenih rizika (Freire, 2002). Drugim riječima, kritičko je mišljenje proces kojim pojedinac preispituje odnos javnosti i samoga sebe. To nije puko dobivanje gotove informacije od javnosti i njezino pamćenje, već analiziranje te informacije, procjenjivanje njezine istinitosti i oblikovanje svojeg vlastitog mišljenja na osnovu te analize. Paul i Elder (2008) uspješno sumiraju navedeno definirajući kritičko mišljenje kao samousmjereno, samodisciplinirano, samokontrolirano i samokorektivno razmišljanje koje zahtijeva stroge standarde izvrsnosti i pažljivo upravljanje njihovom upotrebom, što podrazumijeva učinkovitu komunikaciju i sposobnosti rješavanja problema te predanost prevladavanju izvornog egocentrizma i sociocentrizma. Paul (1990) nudi jednu od najistaknutijih definicija kritičkog mišljenja pišući da je kritičko mišljenje umjetnost objašnjavanja, analiziranja i procjenjivanja argumenata s kojima se podupiru svakodnevne aktivnosti i logike koja stoji iza njih. Tom se definicijom naglašava aspekt racionalnosti koja je nužna za takav način razmišljanja. Autori Burbules i Berk (1999) su za glavne alate i vještine kritičkog mišljenja naveli formalnu i neformalnu logiku, konceptualnu analizu te epistemologiju. Kontrast aspekata formalne i neformalne logike podsjeća da kritičko mišljenje može biti strukturirano u obliku zaključaka iz postavljenih hipoteza, ali i nestrukturirano u obliku upotrebe logike u refleksiji i evaluaciji neformalnih informacija iz medija ili drugih izvora. Također, ističu kako sam naziv polazi od termina „kritičko“, što predstavlja vrijedan obrazovni cilj koji se očituje u učenikovoju skeptičnosti prema općeprihvaćenim istinama (Burbules i Berk, 1999).

3.2. Važnost kritičkog mišljenja

Kritičko mišljenje u obrazovanju esencijalno je za stvaranje aktivnih i razumnih građana koji ne prihvaćaju manipulacije i nisu pasivni tijekom važnih rasprava o njihovoj budućnosti, osobito u današnjem dobu kada su ljudi neprestano ograđeni novim informacijama sa svih strana. Učenika koji razmišlja kritički karakterizira postavljanje bitnih pitanja i problema formulirajući ih jasno i precizno, prikupljanje i procjenjivanje relevantnih informacija koristeći apstraktne ideje za njihovo tumačenje, donošenje obrazloženih zaključaka i rješenja testirajući ih prema određenim kriterijima i standardima, otvoreno razmišljanje unutar alternativnih misaonih sustava procjenjujući pretpostavke, implikacije i posljedice te učinkovita komunikacija s drugima tijekom pronalaženja rješenja nekog problema (Paul i Elder, 2008). Sve spomenute karakteristike poželjne su u učenicima jer su korisne u svim dijelovima svakodnevnog života, od obrazovanja i posla do društvenih odnosa s ljudima koji su dio njihove svakodnevice. Može se zaključiti da je kritičko mišljenje temelj za uspjeh u različitim aspektima učenikovog života i da su škola, ujedno i školska knjižnica i njezina mrežna stranica, odgovorne za poticanje razvijanja vještina koje ga omogućuju. Kritičko mišljenje od pojedinca zahtijeva, osim navedenih sposobnosti i predispozicija, njihovo unaprjeđivanje i analitički pristup svim informacijama koje ga okružuju, upotrebu kritičkog mišljenja kao sredstva kojim se dolazi do istine, odnosno neistine, s ciljem kritičke refleksije i interpretacije svijeta uz argumentaciju (Burbules i Berk, 1999). Takvim se unaprjeđivanjem mišljenja unaprjeđuje i svaki postupak pojedinca, svaka odluka i svaka misao koju pojedinac pamti i koja postaje dijelom njegovog cjelokupnog znanja. Za poticanje i poboljšavanje kritičkog mišljenja za pojedince svih životnih dobi, a osobito učenika postoji mnogo razloga i teorijskih pristupa, ali je najbitnije pritom imati na umu ono što iz svih njih proizlazi, a to je činjenica da je kritičko mišljenje jedno od osnovnih uvjeta za intelektualno funkcioniranje i napredovanje učenika.

3.3. Načini za unaprjeđivanje kritičkog mišljenja

Školske knjižnice mogu objavljivanjem kvalitetnih i relevantnih izvora informacija (npr. knjige, akademski časopisi, online baze podataka itd.), uključivanjem raznih digitalnih alata, tečajeva i radionica te konzultacijama sa stručnjacima razvijati učeničke sposobnosti procjene i točnosti izvora koji ih neprestano okružuju, kao i vještine rješavanja problema i donošenja odgovarajućih odluka.

Na svojoj mrežnoj stranici, knjižnica škole za djevojčice *Hathaway Brown* potiče svoje učenice na kritičko razmišljanje raznim metodama. Npr., stipendijom *IDEA*, koja potiče na povezivanje matematike, inženjerstva, znanosti i umjetnosti s kritičkim mišljenjem te *Stipendijom za globalno građanstvo* kojom se promiču globalno razumijevanje, poštovanje prema svjetskim kulturama i kritičko razmišljanje o najhitnijim svjetskim problemima („HathawayBrown“, 2016). Knjižnica škole *Brown* svojim korisnicima omogućuje pristup mnogim kvalitetnim bazama podataka, npr. *Proquest*, koja sadrži više od 2,7 milijuna relevantnih radova iz cijelog svijeta od 1637. godine do danas koji su dostupni korisnicima za preuzimanje u PDF formatu i čiji broj svake godine raste jer se u *Proquest* dodaje više od 200 000 novih radova iz godine u godinu („Washington University in St. Louis“ 2023). Također, tu je i *PsycCRITIQUES*, digitalni časopis koji sadrži recenzije materijala vezanih uz psihologiju koje izdaje Američka psihološka udruga („Washington University in St. Louis“ 2023). Pomoću takvih i mnogih sličnih baza podataka korisnicima knjižnice je omogućen pristup provjerenim informacijama iz područja psihologije, poslovanja i menadžmenta te studijama slučaja fokusiranih na specifične probleme i njihovo rješavanje. Kroz takve radove korisnici jačaju moć kritičkog razmišljanja i rješavanja problema, povećavaju opseg znanja o važnim i aktualnim znanstvenim temama te pokazuju korisnicima kako mogu na analitičan, konstruktivan i sistematičan način iskazati svoju kritiku, odnosno osvrt na nečiji znanstveni rad.

Osim izvora informacija, postoje mnogi drugi načini kritičkog razmišljanja koji bi učenicima mogli biti čak i zanimljiviji jer zahtijevaju interaktivan i dinamičan pristup koji se često pokaže uspješniji kod mlađih generacija. Npr. školske knjižnice mogu na svoje mrežne stranice objaviti linkove i informacije o aplikacijama kao što su *Opposing Views* i *SimCity BuildIt – Electronic Arts*. *Opposing Views* je aplikacija namijenjena učenicima srednje škole kojima se predstavljaju određene važne, aktualne i nepristrane vijesti s ciljem održavanja debate o njima („TechThought Staff“, 2022). Kada bi učenici pristupili aplikaciji putem mrežne stranice knjižnice, mogli bi međusobno voditi debate, istovremeno vježbajući sposobnosti raspravljanja i razmišljanja o aktualnim temama. Nadalje, aplikacija *SimCity BuildIt – Electronic Arts* zahtijeva od učenika, najčešće u dobi od 12 do 16 godina, rješavanje izazova iz stvarnog života poput prometa, požara i zagađenja („TechThought Staff“, 2022). Oni trebaju shvatiti i razumjeti potrebe svojih građana te im kroz odgovorno donošenje odluka i primjenu kritičkog mišljenja osigurati potrebne usluge kao što su elektrane, policijske postaje, parkovi, obrazovne institucije, tramvaje itd.

Digitalni alati dostupni na internetu također su odlični resursi koje knjižnice mogu uklopiti u svoje mrežne stranice kako bi pomogle u unaprjeđivanju kritičkog mišljenja. *Quizlet* je online platforma za učenje koja nudi raznovrsne alate, uključujući opciju kreiranja vlastitih kvizova, čime učenici primjenjuju vlastita znanja na inovativan i izazovan način te opciju automatskog rješavanja domaće zadaće koja učenicima pokazuje postepeni pristup rješavanja nekog teškog problema i pruža milijune rješenja zadataka iz različitih školskih predmeta („Quizlet“, 2023). Također, *DebateGraph* je mrežna platforma kojom se vježba suradničko učenje i učestalo poboljšanje kroz vizualizaciju i dijeljenje mišljenja („DebateGraph“, 2018). *FactCheck* je od velike pomoći u vježbanju preispitivanja informacija i stjecanju navika provjeravanja informacija i izvora prije nego učenici vijest koju ti izvori tvrde prihvate kao istinitu. To je neprofitna platforma koja prati i propituje tvrdnje političara i ostalih javnih osoba („FactCheck“, 2020).

Osim na raznovrsne digitalne resurse, školski se knjižničari mogu za pomoć u promicanju kritičkog mišljenja osloniti i na konzultiranje sa stručnjacima iz različitih područja, npr. s informacijskim znanstvenicima za razumijevanje kako učenici mogu bolje evaluirati informacije, rad sa psiholozima za razumijevanje razvoja kritičkog mišljenja kod djece i adolescenata, s nastavnicima za dogovaranje projekata za promicanje kritičkog mišljenja koji bi pratili lekcije koje se obrađuju u redovnoj nastavi itd. Sve navedeno može doprinijeti profesionalnosti, relevantnosti i općenitoj reputaciji mrežne stranice knjižnice te rezultirati potpunijim programom promidžbe kritičkog mišljenja učenika na stranici te igrati ključnu ulogu u razvoju navedenog. Jedan od primjera takve suradnje je Heeru Bhojwani koji u knjižnici *American School of Bombay* u Indiji ima ulogu knjižničara i koordinatora za informacijsku pismenost (Bhojwani, 2018). Jedan od njegovih poslova je surađivanje s učiteljima na razvoju resursa koji promiču kritičko razmišljanje i vještine informacijske pismenosti. Rezultat radionica i stručnog usavršavanja koje organizira je upoznavanje nastavnika s mogućnostima uključivanja kritičkog mišljenja u svoju redovnu nastavu (Bhojwani, 2018).

4. Unaprjeđivanje informacijske i digitalne pismenosti

Neprestanim napretkom tehnologije i osuvremenjivanjem načina učenja, informacijska i digitalna pismenost postaju sve važnije u svakodnevnim školskim i slobodnim aktivnostima svakog učenika. U današnje doba učenici su ponekad okruženi prevelikom količinom informacija, zbog čega su im potrebne vještine prepoznavanja relevantnih i ispravnih podataka.

4.1. Informacijska pismenost

Informacijska pismenost se odnosi na uviđanje korisnikove potrebe za informacijom i znanje o pronalasku, procjenjivanju i iskorištavanju najboljih i najnovijih informacija s ciljem određivanja problema ili donošenja odluke (Tomičić, Cvrtila i Pavetić, 2012). Ovdje se može opaziti već spomenutu važnost razvijanja kritičkog mišljenja koje je povezano sa sposobnostima rješavanja problema i donošenja odluka. To je primjer kako se, iako su njihove perspektive različite, pedagoški ciljevi mrežnih stranica knjižnica nadovezuju jedan na drugi. Iako se u današnje vrijeme ponekad informacijska i digitalna pismenost spominju kao sinonimi, informacijska je pismenost širi pojam od digitalne pismenosti jer obuhvaća sve izvore informacija, odnosno informacije i u digitalnom i tiskanom obliku, dok digitalna pismenost obuhvaća samo digitalne izvore informacija i resurse (Jazbec, 2019). Budući da knjižnice okupljaju različite vrste izvora koji svojim korisnicima donose određene informacije u različitim oblicima (npr. knjige, časopisi, karte, digitalni izvori itd.), informacijska pismenost je jedan od njezinih temeljnih aspekata svih knjižnica. U školskim knjižnicama je to osobito bitno jer je razvijanje informacijske pismenosti od mlade dobi učenika od velike važnosti za razvoj vještina pismenosti pa su školske knjižnice temeljni resursi za stjecanje kvalitetne informacijske pismenosti. Takva kvalitetna informacijska pismenost obuhvaća sposobnost za prepoznavanje potrebne informacije za rješavanje problema i razvijanje ideja, postavljanje ključnih pitanja, korištenje različitih izvora informacija, lociranje relevantnih i odgovornih informacija, sposobnost korištenja praktičnih i konceptualnih pribora i informacijskih tehnologija, proces istraživanja te oblikovanje i objavljivanje u tekstualnim i multimedijским formatima i prilagodbu tehnologija koje se pojavljuju (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević, 2004).

4.2. Digitalna pismenost

Digitalna pismenost se odnosi na kompleks kognitivnih, motornih, socioloških i emocionalnih vještina koje korisnici trebaju savladati da bi djelotvorno funkcionirali u

digitalnom okruženju (Eshet-Alkalai, 2004). Ona bi se trebala shvatiti kao širok pojam koji obuhvaća različite pismenosti, a ne kao sama sposobnost korištenja softvera i upravljanja digitalnim uređajima. Autor Eshet-Alkalai (2004) navodi usvajanje spomenute informacijske pismenosti, socijalno-emocionalne pismenosti, reprodukcijске pismenosti, pismenosti razgranatosti te foto-vizualne pismenosti kao važne za prilagođavanje u digitalnom okruženju. Obuhvaćanjem svih navedenih pismenosti stvara se kvalitetan temelj za razvijenu digitalnu pismenost kod pojedinca koja omogućuje praćenje razvoja digitalne tehnologije. Informacijsku pismenost naziva tzv. *umjetnošću skepticizma* i ističe da je u digitalnom dobu evaluacija informacija na neki način vještina preživljavanja za znanstvenike i korisnike informacija. Socijalno-emocionalnu pismenost navodi kao najsloženiju pismenost od svih koje spominje jer korisnici trebaju biti spremni dijeliti podatke i znanje s drugima, surađivati u izgradnji znanja, biti sposobni procijeniti informacije i apstraktno razmišljati (Eshet-Alkalai, 2004). Reprodukcijsku pismenost (tzv. *umjetnost kreativnog recikliranja postojećih materijala*) karakteriziraju sposobnosti stvaranja smislenog, autentičnog i kreativnog rada integracijom postojećih informacija iz različitih izvora, a pismenost razgranatosti (tzv. *hipermedijska pismenost*) sposobnosti višedimenzionalnog razmišljanja prilikom korištenja hipermedije za asocijativnu, granajuću i nelinearnu navigaciju kroz različite domene znanja (Eshet-Alkalai, 2004). Naposljetku, foto-vizualna pismenost se odnosi na dobro vizualno pamćenje, intuitivno čitanje i interpretiranje vizualnih poruka u radu s grafičkim sučeljem (Eshet-Alkalai, 2004). Sve navedeno oblikuje potpuniju digitalnu pismenost kod pojedinca i lakše snalaženje u uobičajenim aktivnostima, ali i izazovima s kojima se može susreti u digitalnom okruženju.

4.3. Važnost informacijske i digitalne pismenosti

Iz navedenih informacija lako je zaključiti da se važnost informacijske i digitalne pismenosti u školskim knjižnicama posebno ističe jer su to mjesta koja učenicima pružaju pristup informacijama i znanju. Pomoću digitalne pismenosti učenici su sposobni navigaciji i učinkovito korištenju digitalnih resursa koje im knjižnice nude, npr. digitalni arhivi, alati, e-knjige, online baze podataka i druga web mjesta namijenjena edukaciji. Pomoću informacijske pismenosti učenici mogu procjenjivati točnost te pouzdanost navedenih izvora i odabrati izvore koji najviše odgovaraju njihovim potrebama i interesima. Promjena percepcije učenja od procesa prijenosa informacija i znanja do procesa koji obuhvaća stvaranje, mišljenje, kritičku osviještenost i interpretaciju ima važan utjecaj na školske knjižnice (Zubac i Tufekčić, 2014). One imaju ključnu ulogu u ostvarivanju te nove, otvorenije percepcije učenja kako bi učenicima približile i olakšale snalaženje u velikoj količini informacija.

4.4. Načini za unaprjeđivanje informacijske i digitalne pismenosti

Kao mjesto na kojem učenici od početka školovanja imaju pristup raznovrsnim informacijama, školske knjižnice, a time i njihove mrežne stranice, imaju ključnu ulogu u razvijanju njihove informacijske i digitalne pismenosti. Kovačević i suradnici (2004) tvrde da je u suvremenoj školskoj knjižnici učenje različitih informacija na različitim medijima na prvom mjestu. Autori smatraju da bi takva knjižnica mogla preuzeti ulogu suradnika u obrazovanju svih svojih korisnika, i učenika i nastavnika. Za vježbanje informacijske pismenosti mogu pomoći tzv. *Šest velikih* pravila vježbanja (eng. *The Big 6*) koji se sastoji od šest faza: definiranje zadaće, određivanje strategije traženja informacije, lociranje i pristup informaciji, uporaba informacije, sinteza te vrednovanje (Kovačević i sur., 2004).

Primjer knjižnice koja ima u cilju provođenje takvih pravila je knjižnica škole *John F. Kennedy* u Berlinu. Kao glavnu misiju knjižnice ističu poučavanje učenika kako učinkovito pristupiti informacijama i obrađivati ih te poticanje neovisnog, suradničkog i kritičkog mišljenja s ciljem oblikovanja odgovornih demokratskih i globalnih građana, što je ključna stavka informacijske pismenosti („John F. Kennedy School Berlin“, 2023). Knjižnica ima fiksni raspored za posjete svih razreda jednom tjedno zbog lekcija informacijske pismenosti, a na svojoj web stranici učenicima daje pristup mrežnim stranicama i e-knjigama za čitanje te mnogobrojnim mrežnim resursima za vježbanje informacijske pismenosti. Primjeri takvih resursa su *Smart Exchange* na kojem su dostupne aktivnosti, igre i lekcije napravljene od učitelja, *BrainPOP* koji inspirira učenike da se duboko povežu s raznim temama čineći ih lakše razumljivima, a učenike kritičnijima, *FragFinn*, baza izvora u kojoj su korisni članci o informacijskoj i digitalnoj pismenosti te razni drugi resursi („John F. Kennedy School Berlin“, 2023).

Mnoge školske knjižnice preko korisničkih računa škole pružaju pristup internetskim alatima koji pomažu u razvoju učenikove digitalne i informacijske pismenosti. Na primjer, *Britannica School*, *NoodleTools*, *Newsela*, *Common Sense* i slični alati. *Britannica School* je izvor enciklopedijskih članaka multimedije, primarnih izvora, igrica i ostalih resursa koji podupiru istraživanje („Britannica School“, 2023). *NoodleTools* je alat za navigaciju istraživanja u kompliciranoj mreži informacija („NoodleTools“, 2020). *Newsela* pruža zbirku novinskih članaka različitih razina čitanja pomoću kojih učenici mogu vježbati razumijevanje, kritičko razmišljanje i vještine medijske pismenosti („Newsela“, 2022). Naposljetku, *Common Sense* sadrži resurse i planove lekcija za promicanje digitalnog građanstva, online sigurnosti i odgovorne upotrebe tehnologije među učenicima („Common Sense“, 2023).

Računalni programi školskih knjižnica koji služe nabavi, obradi i posudbi građe zahtijevaju od učenika elektroničku posudbu te izazivaju interes za individualno pretraživanje i proučavanje online kataloga (Zubac i Tufekčić, 2014). Na taj način učenici od početka njihovog obrazovanja stječu navike digitalne pismenosti poput pronalaženja željenog izvora znanja u elektroničkom katalogu te snalaženje u istom, uz vještinu informacijske pismenosti procjenjivanja relevantnosti i korisnosti izvora na koje naiđu u odnosu na informaciju koju traže. Također, provodi se informacijsko opismenjavanje učenika od 5. do 8. razreda osnovne škole u kojem se učenike upoznaje s načinima pretraživanja kataloga, pronalaženjem knjiga pomoću UDK oznaka, pretraživanjem mrežnih stranica itd. (Zubac i Tufekčić, 2014). Takvim opismenjavanjem se osigurava znanje učenika potrebno za njihovo češće i učinkovitije korištenje mrežne stranice svoje, ali i drugih knjižnica koje su povezane u mreži školskih knjižnica na internetu.

5. Unaprjeđivanje konstruktivističkog pristupa učenju

Od učenika se pokušava sve manje tražiti pasivno učenje gradiva školskog kurikulumu, a sve više se potiče njegovo proširivanje i učenje na razne načine koji se razlikuju od tradicionalnog učenja. To mogu biti samostalno učenje, suradničko istraživanje i drugi oblici rada, a svi se temelje na zajedničkom aspektu učenikovog konstruiranja vlastitog znanja.

5.1. Konstruktivistički pristup učenju

Konstruktivizam je teorija učenja koja zastupa pojedinčevo razumijevanje, odnosno predočavanje svijeta i pronalaženje smisla pomoću svojih individualnih konstrukata (Šoić, 2022). Nastavljajući se na kritičko mišljenje te razvijanje informacijske i digitalne pismenosti, konstruktivistički pristup učenju na mrežnim stranicama školskih knjižnica doprinosi preobrazbi učenika prema individualnoj osobi koja sama konstruira svoja znanja. Temeljni naglasak takvog pristupa je stvaranje i suradničko razmjenjivanje znanja među učenicima (Šoić, 2022). Na taj način znanje učenika nastaje njihovim vlastitim aktivnim pristupom učenju novih spoznaja, istodobno stječući individualna iskustva.

5.2. Važnost konstruktivističkog pristupa učenju

Konstruktivistički pristup učenju važan je iz nekoliko aspekata. U takvom je učenju moguće odstupanje od propisanog kurikulumu ovisno o postavljenim pitanjima, promatranje učenika kao pojedinca koji misli stvarajući teorije o svijetu, podržavanje interaktivnog stila rada u stimulatívnoj radnoj sredini i suradnički oblici rada (Jukić, 2013). Navedeni pristup se prilagođava interesima učenika i promiče razmišljanje o različitim područjima znanja i razvijanje mišljenja o njima na svoj način umjesto učenje unaprijed pripremljenih tvrdnji. Preko poticanja takvog individualnog istraživanja i razmišljanja, školske knjižnice kod učenika potiču da ne čeka dobivanje strogo strukturiranih materijala za učenje gradiva nastavnog plana i programa te ostalih tematika njegovih interesnih područja.

5.3. Načini za implementiranje konstruktivističkog pristupa u mrežne stranice školskih knjižnica

Školske knjižnice na mreži mogu učenju pristupiti konstruktivistički tako da podržavaju uporabu alternativnih izvora za stjecanje znanja osiguravanjem pristupa takvim izvorima, da potiču samoanaliziranje, stvaraju bazu podataka za argumentaciju, usmjeravaju učenike na

identifikaciju problema s njihovim aktualnim interesima i uvjeravaju učenika da su nastavni sadržaji vrlo važni za život učenika, a ne zbog ostvarivanja uspjeha u školi (Jukić, 2013).

Knjižnice Sveučilišta u Iowi na svojim mrežnim stranicama omogućuju njihovim korisnicima pridruživanje suradničkim radionicama na kojima se mogu pridružiti virtualnim grupama za učenje, zajednički stvarati dokumente i sudjelovati u zajedničkim istraživačkim projektima („University of Iowa Libraries“, 2021). Na taj se način pomoću radionica različitih tematika ovisno o interesima korisnika zajedno s ostatkom grupe dolazi do određenih zaključaka, projekata, istraživanja itd. Primjeri tematike suradničkih skupina koje se nude su radionice poslovnih blokova, učenja i stvaranja, istraživača, natjecanje fotografija, kreativno financiranje i razna druga područja interesa („University of Iowa Libraries“, 2021).

Primjer školske knjižnice koja ističe važnost učenja temeljenog na projektima je knjižnica škole *High Tech High*. Surađivanje u projektima je izvrstan način za aktivno učenje o područjima interesa pomoću učenikovog iskustva stečenog tijekom samog projekta, što je temelj konstruktivističkog pristupa učenju. Na njihovoj se mrežnoj stranici nalaze projektni resursi koji se sastoje od odabranih baza podataka i multimedijских alata iz različitih područja ljudskoga znanja („High Tech High“, 2021).

Knjižnica školskog okruga *Montgomery* svake godine na mrežnu stranicu postavlja izložbe raznovrsnih radova svojih učenika iz područja fotografije, pjesništva, slikarstva i sl. („Montgomery Schools“, 2022). Osim što je iz perspektive konstruktivističkog pristupa učenju stvaranje vlastitih radova izrazito bitno jer na taj način učenici sami uče, otkrivaju tehnike rada, istražuju i stječu iskustva, školska knjižnica istovremeno podupire njihove potencijale i interese za hobije, a trud učenika se nagradi u obliku objavljivanja nečega što su oni kreirali kako bi drugi ljudi mogli vidjeti njihovo stvaralaštvo.

6. Pružanje podrške školskom kurikulumu

Osim uključivanja dodatnih resursa koji ne pripadaju školskom kurikulumu, mrežne stranice školskih knjižnica mogu pružiti podršku postojećim nastavnim sadržajima. Proširivanje kurikuluma, dodavanje zanimljivih informacija, interaktivnih digitalnih alata za provjeru znanja itd. su samo neki od načina na koji se to može postići.

6.1. Školski kurikulum i školska knjižnica

Pojam kurikulum (lat. *curriculum*-tijek slijed, kretanje prema cilju) se odnosi na planiranje, programiranje i realizaciju odgoja i obrazovanja (Cindrić, Miljković i Strugar, 2010). Iako je mnogo definicija koje ga opisuju, sve obuhvaćaju najosnovnije elemente suvremenog kurikuluma: ciljeve, zadatke, sadržaje, uvjete, organizaciju i tehnologiju učenja i poučavanja te vrednovanje učenikovih postignuća (Cindrić i sur., 2010). Pojmovi koji se u većini slučajeva spominju uz kurikulum su nastavni plan i nastavni program, ali oni nisu sinonimi. Nastavni plan i program su službeni dokumenti kojima prosvjetna vlast određuje nastavne predmete, broj sati za određeni nastavni predmet, redoslijed poučavanja predmeta u određenoj školi te opseg, dubinu i redoslijed nastavnog sadržaja određenog predmeta (Cindrić i sur., 2010). Kao dio odgojno-obrazovane djelatnosti škole, školska knjižnica mora svoj dio te djelatnosti izvoditi u skladu s nastavnim planom i programom škole. Kako bi se to postiglo, mora se definirati rad knjižnice, odnosno ciljevi, prioriteti i usluge u odnosu na priznati nastavni plan i program škole, a školska knjižnica mora biti organizirana i vođena prema stručnim standardima (Kovačević i sur., 2004). Kada je to postignuto, knjižnica kvalitetno može sudjelovati u obrazovanju i pružiti podršku, proširivati kurikulum i zainteresirati učenike za njega. Tako knjižnica mijenja svoju ulogu isključivo pružatelja knjiga i ostalih materijala za čitanje u jednu od ključnih stavki obrazovanja učenika škole u kojoj se nalazi. Kovačević i suradnici (2004, str. 53) su spomenuto objasnili u važnoj i efektnoj rečenici „Školska knjižnica podržava obrazovanje u daljnjem proširivanju znanja učenika, raznim metodama i načinima izražavanja učenika sa svrhom potpunog razvoja učenika, kako bi se oni oslanjali na sebe.“ Autori napominju da se time postiže bolja povezanost između nastavnih sadržaja i nastavnika, učenika i nastavnika, učenika i školske knjižnice, školske knjižnice i nastavnika te ostvaruje intermedijalnost (Kovačević i sur., 2004).

6.2. Načini za podržavanje sadržaja kurikuluma na mrežnoj stranici knjižnice

Mrežna stranica škole *Greenfield* ima opsežan online katalog građe koji učenici mogu pretraživati prema predmetu, razredu ili određenim standardima kurikuluma, imati pristup popisima preporučene lektire usklađene sa školskim kurikulumom i uključivati se u digitalni učenički centar („Greenfield School“, 2022). Cilj tog učeničkog centra je omogućiti učenicima i obiteljima pristup dodatnom materijalu i pregled temeljnih koncepata iz predmeta matematike i engleskog jezika. Svaka lekcija se sastoji od modula osmišljenih od učitelja škole koji uključuju video ili audio predavanje, vježbe i kvizove koji pomažu učenicima da procijene svoj napredak i razumijevanje („Greenfield School“, 2022). Činjenica da su module kreirali učitelji ukazuje na očiti primjer suradnje s nastavnicima te podržavanje obrazovanih standarda od strane mrežne stranice ustanove. Budući da oni najbolje od svih poznaju potrebe svojih učenika, takvi moduli su vrlo korisni.

Srednja škola *Riverside* ima knjižnicu koja na webu nudi veliki broj digitalnih resursa raznih tematika (npr. umjetnost, strani jezici, prirodne znanosti, političke znanosti itd.) kojima učenici mogu unaprijediti i proširiti svoje znanje stečeno u školi („Riverside High School“, 2023). Samo jedan primjer je stranica *Physics Classroom* na kojoj učenici mogu pronaći skup stranica s lako razumljivim instrukcijama s grafikom. Uključuje simulacije, video upute, animacije i filmove dizajnirane za demonstraciju principa iz područja fizike („Physics Classroom“, 2022).

Virtualna knjižnica Industrijske strojarske škole u Zagrebu potiče učenike na nadograđivanje iskustva učenja nastavnog sadržaja pomoću alata kao što su *Slideshare* za dijeljenje prezentacija s drugim korisnicima i pristup prezentacijama korisnika, *Prezi* za izradu prezentacija, *Quizizz* za izradu ili odabir postojećih kvizova, *Quizlet* za izradu materijala za učenje i vježbu, *Wizer* za izradu interaktivnih listića i mnogih drugih („Virtualna knjižnica ISS“, 2020).

7. Izazovi tijekom stvaranja i održavanja mrežnih stranica školskih knjižnica

Kako bi mrežna stranica školske knjižnice koja promiče pedagoške ciljeve bila učinkovita, potrebno je mnogo planiranja, truda, vremena i kreativnosti. S odgovarajućim resursima, moguće je njezinu mrežnu stranicu preobraziti iz monotonog korisničkog sučelja koje učenici nikada ne posjećuju u interaktivnu, interesantnu te pedagoški korisnu sastavnicu škole s mnogim resursima za poticanje najboljeg mogućeg razvoja učenika koji ju koriste. Neki učenici i roditelji prvi dojam cjelokupne knjižnice steknu upravo na njezinoj mrežnoj stranici, zbog čega je od iznimne važnosti da se osigura njezina korisnost, interesantnost i produktivnost. Ako se stvori dobar dojam kod prvog posjećivanja mrežne stranice, korisnicima to neće biti jedini posjet.

7.1. Stvaranje

Stvaranje mrežne stranice školske knjižnice može biti izazovno iz raznih razloga, ali pridržavanje određenih koraka koji se zamisle u procesu planiranja stranice može izbjeći takve izazove. Autorica Barbara Paciotti (2019) ističe šest najvažnijih koraka. Jedan od njih je određivanje karakteristika stranice koje se prve uoče kao što je grafika i boja teksta, slika i konzistentna pozadina preko cijelog sučelja. Uspješna mrežna stranica se treba podudarati s potrebama svojih korisnika koje određuju koje se informacije navode na stranici, npr. najbitnije informacije o događajima, zaposlenicima, školi, pristup određenim resursima za koje se pretpostavlja da bi bili korisni i sl. Nadalje, spominje se stvaranje jednostavne navigacije koja je laka za korištenje i daje brz pristup traženim informacijama grupiranih prema potencijalnim korisnicima ili temama te uređivanje stranice da bude lako čitljiva, odnosno da ne zbunjuje učenike i roditelje kompliciranim i nepotrebnim tekstovima. Margine i prazni prostor na stranici pomažu u tome jer ističu sastavne dijelove stranice. Biranje jasno i koncizno napisanog, korisnog i važnog sadržaja organiziranog u segmente također je jedna od najvažnijih stavki koje se stvaratelji stranice moraju držati. Najčešće se pišu odlomci od 2-3 rečenice s naslovima kako bi se čim brže našla tražena informacija. U članku se to spominje kao davanje odgovora na najosnovnija pitanja : Što? Gdje? Kada? Zašto? Tko? i Kako? (Paciotti, 2019). Naposljetku, autorica upozorava na smisljeno korištenje grafike za poboljšanje neke teme i segmenata mrežne stranice (Paciotti, 2019). Poštivanje navedenih koraka i savjesno spajanje jednog s

drugim rezultira kohezivnom, organiziranom, estetičnom, pristupačnom, kreativnom i zanimljivom mrežnom stranicom.

7.2. Održavanje

Ako je stranica knjižnice kreirana na navedeni način, ali se njezin sadržaj ne ažurira i ne održava, neće biti korisna i zanimljiva korisnicima, što će rezultirati njezinim nekorištenjem. Redovito održavanje mrežne stranice školske knjižnice uključuje uklanjanje mrtvih poveznica i zastarjelih informacija i redovito objavljivanje novih objava bitnog sadržaja (Morris, 2021). Lako dostupan kalendar za upis knjižničnih ili školskih događanja koji bi trebao biti jednostavno dizajniran i fokusirati se na osiguravanje jasnih, lako čitljivih detalja poželjan je kako bi što više ljudi vidjelo i razumjelo informacije o događajima, što bi rezultiralo većim dolaskom publike (Morris, 2021). Nadalje, budući da je mrežna stranica poveznica između korisnika i fizičke zgrade knjižnice, vrlo je važno da je na stranici jasno prikazan način kako se može stupiti u kontakt s osobljem (telefon, e-mail adresa), doći do knjižnice (npr. karta s lokacijom knjižnice ili škole), radno vrijeme knjižnice i posuđivanja itd. (Morris, 2021). Školska knjižnica koja u obzir uzima navedene načine održavanja svoje stranice ima upotrebljivu, funkcionalnu, dinamičnu, profesionalnu, informativnu, ažurnu, modernu, suradničku, pouzdanu mrežnu stranicu prilagođenu svojim korisnicima: učenicima, roditeljima, zaposlenicima škole te njezinim gostima.

7.3. Izazovi

Izazovi s kojima se knjižničari susreću tijekom stvaranja i održavanja mrežne stranice koja promiče pedagoške ciljeve mogu biti razne prirode. Prema Swaine (2000), prilikom tih postupaka svaki se segment djelatnosti knjižnice može naći u izazovnim situacijama. Administracija treba postaviti infrastrukturu koja integrira usluge koje mrežna stranica nudi, za nabavu i pregledavanje građe trebaju se u obzir uzeti elektronička zbirka koja se mora razvijati pa se i katalogiziranje proširuje na bibliografski pristup elektroničkim izvorima iz građe knjižnice (Swaine, 2000). Autorica predlaže formiranje odbora koji ispituje probleme i traži inovativna rješenja za razrješavanje tim izazova (Swaine, 2000). U takvom odboru pomoć bi knjižničarima mogli pružiti informacijski stručnjaci, web dizajneri, stručni suradnici i učitelji ili nastavnici škole, ravnatelj škole i predstavnici učenika. Takvi različiti profili bi mogli uvelike beneficirati mrežnoj stranici i njezinim pedagoškim ciljevima jer svaki od njih ima različitu perspektivu iz koje promatra rad stranice. Savjeti i prijedlozi iz svačije perspektive bi trebali biti dobrodošli kako bi se spriječila korisnost stranice samo za jednu vrstu korisnika. Na

primjer, ako su na mrežnoj stranici samo obavijesti o roditeljskim sastancima i roditeljskim obvezama, roditeljski portali, kalendari događanja namijenjena za javnost i savjetovašta za roditelje, učenici neće posjećivati stranicu, a stranica će imati manju posjećenost, ujedno i svrhu. Međutim, ako se uz navedeno uvedu resursi i informacije korisni učenicima te prilagođeni njihovim potrebama, njihova će zainteresiranost rasti i stranica će biti smislenija, a istovremeno će i ispunjavati pedagoške ciljeve.

Zaključak

Kao sastavni dio odgojno-obrazovne djelatnosti škole, školske knjižnice na svojim mrežnim stranicama imaju važnu ulogu unaprjeđivanja vještina socijalno-emocionalnog učenja, kritičkog mišljenja, informacijske i digitalne pismenosti, konstruktivističkog pristupa učenju kod učenika te proširivanja i pružanje podrške kurikulumu. Budući da tijekom potrage za određenom informacijom učenici najčešće kao izvor znanja odabiru digitalne resurse, mrežna stranica knjižnice može na razne načine pomoći u toj potrazi pomoću različitih e-knjiga, baza podataka, multimedijских materijala, odabranih obrazovnih sadržaja te osiguravanjem pristupa drugim bazama podataka koje su objektivne, točne i odgovaraju njihovim potrebama. Kada mrežna stranica knjižnice ostvaruje određene pedagoške ciljeve, ona doprinosi razvoju svojih korisnika iz raznovrsnih perspektiva.

Jedna od tih perspektiva je podržavanje socijalno-emocionalnog učenja kako bi učenici mogli neprestano razvijati svoj identitet kroz samosvijest, empatiju, snalaženje u interakcijama s drugim ljudima, postavljanje i ostvarivanje ciljeva i donošenje odluka. Pomoću sadržaja odabranog u skladu s ciljem unaprjeđivanja svog socijalno-emocionalnog učenja, učenici svladavaju različite izazove u i izvan škole s puno manje prepreka. Samim razvijanjem svijesti o svojim emocijama i reakcijama sprječavaju se različite negativne interakcije i olakšava svakodnevna komunikacija s ljudima oko sebe. Kritički razmišljati jedan je od najvažnijih načina na koji ljudi stječu svoju individualnost i slobodu. Biti sposoban evaluirati informacije koje čitamo je od iznimne važnosti u suvremenom, osobito digitalnom, okruženju koje nudi bezbroj neprovjerenih izvora informacija za koje se treba procijeniti relevantnost i točnost. Vođenjem brige o učenju vještina kritičkog mišljenja na mrežnim stranicama školskih knjižnica se oblikuju oštroumni i sofisticirani građani sposobni uspješno rješavati probleme i analizirati ono što čitaju ili čuju bez naivnog prihvatanja svega što im se govori. Nadalje, usmjeravajući se na snalaženje u digitalnom prostoru i korištenje digitalnih alata koji potiču informacijsku i digitalnu pismenost, mrežne stranice knjižnica svojim učenicima osiguravaju odgovorno snalaženje u digitalnom svijetu. Informacijska pismenost je važna u tom snalaženju zbog vještina procjene točnosti i pouzdanosti izvora informacija, a digitalna pismenost zbog vještina navigacije i upotrebljavanja digitalnih resursa koji su im dostupni na mrežnim stranicama knjižnica njihovih škola. Konstruktivistički pristup učenju je još jedan od mnogih pedagoških ciljeva kojima školske knjižnice na svojim stranicama mogu uvelike doprinijeti razvoju učenika. Vježbajući aktivno sudjelovanje, samousmjereno istraživanje te suradničko učenje, učenici stječu navike i vještine konstruiranja vlastitog znanja. Učenici na taj način

postaju glavni akter u stjecanju određenog znanja i ostvaruju individualnost u tom procesu. Naposljetku, mrežne stranice knjižnica u školama trebaju u procesu određivanja svojih pedagoških ciljeva u obzir uzeti i školski kurikulum, odnosno uskladiti se s kurikulumom i nuditi pristup resursima koji nadopunjuju i proširuju nastavni sadržaj iz redovne nastave na razne interaktivne načine. Međutim, prilikom izrade i održavanja takvih zanimljivih i interaktivnih pedagoških mrežnih stranica, knjižničari se često susreću s izazovima kao što je postavljanje infrastrukture stranice u skladu s njezinim uslugama te prilagođavanje građe elektroničkim zbirkama i katalogima. Prilikom stvaranja stranice treba se paziti na grafiku, potrebe korisnika, navigaciju, čitljivost i sadržaj. Održavanje stranice se omogućuje redovitim provjeravanjem postojećih i dodavanjem novih sadržaja, obavještavanjem o aktualnim događanjima te osiguravanjem informacija o kontaktu i općih informacija o knjižnici.

Prilikom korištenja resursa koje im omogućuju mrežne stranice knjižnica koje promiču pedagoške ciljeve, učenici razvijaju svoju profiliranost. Vještine koje se potiču pomoću tih stranica mogu biti neki od glavnih poticaja njihovog interesa, aktivnog učenja, analiziranja, snalaženja, promišljanja, a i uspjeha u profesionalnom i privatnom životu. Vještine suosjećanja, promišljanja, informacijskog i digitalnog snalaženja i stvaranja vlastitog znanja razvijaju učenike u pronicljive i moderne građane koji su spremni razmišljati o istinitosti informacija, interaktivno učiti i pomoći ljudima u svojoj okolini.

Literatura

1. Bhojwani, H. (2018). *About me*. Preuzeto s <https://heerubhojwani.com/about/> (29.04.2023.)
2. Britannica School. (2023). *Welcome to Britannica School*. Preuzeto s <https://school.eb.com/?target=%2Flevels> (02.05.2023.)
3. Burbules, N.C. i Berk, R. (1999). *Critical thinking and critical pedagogy: relations, differences, and limits. Critical Theories in Education*. NY: Routledge.
4. Cindrić, M., Miljković, D., Strugar, V. (2010). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP-D2
5. Common Sense. (2023). Preuzeto s <https://www.common sense.org/> (02.05.2023.)
6. DebateGraph. (2018). *Visualizing dialogue & debate*. Preuzeto s <https://debategraph.org/Stream.aspx?nid=61932&vt=ngraph&dc=focus> (29.04.2023.)
7. Eshet-Alkalai, Y. (2004). *Digital literacy: a conceptual framework for survival in the digital era*. *Journal of Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106 str.
8. FactCheck. (2020). *Our Process*. Preuzeto s <https://www.factcheck.org/our-process/> (29.04.2023.)
9. Freire, P. (2002). *Pedagogija obespravljenih*. Zagreb: ODRAZ-Održivi razvoj zajednice.
10. Greenfield School. (2022). *Greenfield School Online Student Center (GSOSS)*. Preuzeto s https://www.greenfieldschool.org/apps/pages/index.jsp?uREC_ID=2817748&type=d&pREC_ID=2316071 (08.05.2023.)
11. HathawayBrown. (2016). *Fellowships*. Preuzeto s <https://www.hb.edu/academics/fellowships> (28.04.2023.)
12. High Tech High. (2021). *HTH Projects*. Preuzeto s <https://www.hightechhigh.org/hth/student-work/projects/> (06.05.2023.)
13. *InspirED*. (2020). Preuzeto s <https://inspiredstudents.org/> (14.04.2023.)
14. Jazbec, A. (2019). *Računalna i informacijska pismenost djece u osnovnoškolskom obrazovanju*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:002428> (01.05.2023.)
15. John F. Kennedy School Berlin. (2023). *Library*. Preuzeto s <https://jfks.de/elementary-school/es-library/> (01.05.2023.)

16. John F. Kennedy School Berlin. (2023). *Online Resources*. Preuzeto s https://jfksberlin.follettdestiny.com/common/welcome.jsp?context=saas903_8502262 01.05.2023.
17. Jukić, R. (2013). Konstruktivizam kao poveznica poučavanja sadržaja prirodnoznanstvenih i društvenih predmeta. *Pedagogijska istraživanja*, 10(2), 241-261. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/129671> (06.05.2023.)
18. Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Lovrinčević, J. (2004). *Školska knjižnica – korak dalje*. Zagreb: Altagama.
19. Kurtović, A., Babić Čikeš, A., Križanić, V., Vrdoljak, G., Biljan, I. (2018). *Socijalno-emocionalno učenje u odgoju i obrazovanju*. Osijek: Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
20. Maich, K. i Kean, S. (2004.). *Read Two Books and Write Me in the Morning! Bibliotherapy for social emotional intervention in the inclusive classroom*. TEACHING Exceptional Children Plus Vol. 1(2). Preuzeto s https://www.researchgate.net/publication/28798705_Read_Two_Books_and_Write_Me_in_the_Morning_Bibliotherapy_for_social_emotional_intervention_in_the_inclusive_classroom (24.04.2023.)
21. *Mindfulness for Children*. (2017). U New York Times. Preuzeto s <https://www.nytimes.com/guides/well/mindfulness-for-children?searchResultPosition=5&redirect=true> (14.04.2023.)
22. Montgomery Schools. (2022). *Student Work*. Preuzeto s <https://www2.montgomeryschoolsmd.org/schools/blairewing/quick-links/student-work/> (07.05.2023.)
23. Morris, K. (2021). *School Library Websites: Essential Features And Examples*. Preuzeto s <https://www.theedublogger.com/school-library-websites-features-examples/> (15.05.2023.)
24. Newsela. (2022). *About*. Preuzeto s <https://newsela.com/about/newsela-for-you/> (02.05.2023.)
25. NoodleTools. (2020). *About*. Preuzeto s <https://www.noodletools.com/about/> (02.05.2023.)
26. Paciotti, B. (2019). *6 Steps to Create a Great School Library Website*. Preuzeto s <https://lookingbackward.edublogs.org/2019/12/04/school-lib-website/> (15.05.2023.)
27. Paul, R. (1990). *Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World*. Rohnert Park, CA: Center for Critical Thinking and Moral Critique.

28. Paul, R. i Elder, L. (2008). *The Miniature Guide to Critical Thinking: Concepts & Tools*. Academia. Preuzeto s https://www.academia.edu/23142331/Critical_Thinking_Concepts_and_Tools_A_Mini_Guide_By_Dr_R_Paul_and_Dr_L_Elder (14.04.2023.)
29. Payton, J., Weissberg, R.P., Durlak, J.A., Dymnicki, A.B., Taylor, R.D., Schellinger, K.B., Pachan, M. (2008). *The positive impact of social and emotional learning for kindergarten to eighth-grade students: Findings from three scientific reviews*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
30. Physics Classroom. (2022). Preuzeto s <https://www.physicsclassroom.com/> (08.05.2023.)
31. Quizlet. (2023). *Home*. Preuzeto s <https://quizlet.com/> (29.4.2023.)
32. Riverside High School. (2023). *Welcome to Riverside High School Library Online*. Preuzeto s <https://sites.google.com/site/riversidehsyisd/homepage> (08.05.2023)
33. Social and Emotional Learning in the Library. (2020). Preuzeto s <https://sites.google.com/bths.edu/librarysel/home> (14.04.2023.)
34. Swaine, C. W. (2000). Challenges in Delivering Library Services for Distance Learning. *Libraries Faculty & Staff Publications*. Preuzeto s https://digitalcommons.odu.edu/libraries_fac_pubs/19/ (16.05.2023.)
35. Šoić, D. (2022). *Konstruktivistički pristup aktivnostima e-učenja* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:617247> (05.05.2023.)
36. TechThought Staff. (2022). *25 Critical Thinking Apps For Extended Student Learning*. Preuzeto s <https://www.teachthought.com/critical-thinking/critical-thinking-apps/> (28.04.2023.)
37. The Trapped Librarian. (2021). *Social-emotional learning in the school library*. Preuzeto s <https://trappedlibrarian.org/2021/06/social-emotional-learning-in-the-school-library/> (14.04.2023.)
38. Tomičić, L., Cvrtila, M., Pavetić, D. (2012). Važnost informatičke pismenosti učenika ekonomskih škola. *Učenje za poduzetništvo*, 2 (2) 87-93
39. University of Iowa Libraries. (2021). *2021 Spring Learn & Create Virtual Workshops*. Preuzeto s <https://www.lib.uiowa.edu/eng/events/learn-create-workshops/2021-spring-learn-create-workshops/> (06.05.2023.)
40. Virtualna knjižnica ISS. (2020). *Digitalni alati*. Preuzeto s <https://sites.google.com/view/virtualna-knjiznica-iss/digitalni-alati> (09.05.2023.)

41. Washington University in St. Louis. (2023). *Brown School Library*. Preuzeto s <https://libguides.wustl.edu/BrownSchoolLibrary/DatabasesAZ> (28.04.2023.)
42. Zubac, A. i Tufekčić, A. (2014). *Informacijska pismenost u svijetu i Hrvatskoj – rad školskoga knjižničara u osnovnoj školi*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 57(4), str. 221-238. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/142320> (01.05.2023.)

Pedagoški ciljevi mrežnih stranica školskih knjižnica

Sažetak

U suvremeno doba, kada je digitalno okruženje dio svakodnevice prosječnog učenika, od velike je važnosti da školske knjižnice razviju mrežne stranice koje ispunjavaju određene ciljeve kako bi obogatile svoj pedagoški doprinos. One mogu kroz različite pedagoške ciljeve na brojne načine doprinijeti poboljšanju iskustva učenja kod učenika i kvaliteti rada nastavnika te općenito imati konstruktivan učinak na cjelokupnu školsku zajednicu.

Ti se pedagoški ciljevi odnose na pojedine aspekte obrazovanja i razvoja učenika, npr. unaprjeđivanje različitih vrsta učenja kao što je socijalno-emocionalno učenje, poboljšanje kvalitete znanja, promicanje kritičkog mišljenja, digitalne, informacijske pismenosti i konstruktivističkog pristupa obrazovanju te podržavanje školskog kurikulumu osiguravanjem resursa koji proširuju učenje u učionici. Bitno je izdvojiti brojne prednosti mrežnih stranica školskih knjižnica za njihove korisnike, kao i izazove s kojima se susreću školske knjižnice prilikom stvaranja i održavanja učinkovitih mrežnih stranica kako bi se shvatio kontekst i korisnost bavljenja tim dijelom poslovanja knjižnice.

Cilj rada je istaknuti rastuću ulogu mrežnih stranica školskih knjižnica u oblikovanju budućnosti obrazovanja i razvoju učenika kroz više perspektiva te pružanje dubljih analiza spomenutih aspekata kroz koje se može zaključiti na koje načine pomažu u ostvarivanju pedagoških ciljeva podržavanja i poboljšanja učenja i znanja, promicanja pismenosti te razvijanja kritičkog mišljenja i istraživačkih vještina.

Ključne riječi: školske knjižnice, socijalno-emocionalno učenje, kritičko mišljenje, informacijska pismenost, digitalna pismenost, konstruktivistički pristup učenju, školski kurikulum

Pedagogical aims of school libraries' websites

Summary

In modern times, when the digital environment is a part of the everyday life of the average student, it is of great importance that school libraries develop websites that meet certain objectives in order to enrich their pedagogical contribution. Through various pedagogical goals, they can contribute in numerous ways in order to improve the learning experience of students and the quality of work of teachers and generally have a constructive effect on the entire school.

These pedagogical goals relate to certain aspects of education and student development, for example, improving different types of learning, such as social-emotional learning, improving the quality of knowledge, promoting critical thinking, digital and information literacy, and a constructivist approach to learning, and supporting the school curriculum by providing learning resources that extend regular curriculum content. It is important to single out the numerous advantages of school library websites for their users, as well as the challenges faced by school libraries when creating and maintaining effective websites, in order to understand the context and benefits of dealing with that part of the library's business.

The aim of this paper is to highlight the growing role of school library websites in shaping the future of education and student development through multiple perspectives and to provide deeper analyses of the mentioned aspects through which it can be concluded in which ways they help in achieving the pedagogical goals of supporting and improving learning and knowledge, promoting literacy, and developing critical thinking and research skills.

Key words: school libraries, social-emotional learning, critical thinking, information literacy, digital literacy, constructivist approach to learning, school curriculum